Luonnonvarakeskus

LUKE/3551/00.00.02.00/2025

6.10.2025

Asia: E 73/2025 vp Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto sekä ehdotukset vuosia 2028-2034 koskevaksi EU:n monivuotiseksi..., ti 7.10.2025 klo 10.00 (E 73/2025 vp)

Eduskunta
Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

Asiantuntijalausunnon esittäjä: Jyrki Niemi

Luken asiantuntijalausunto

1 Johdanto

Komissio antoi 16.7.2025 ehdotukset EU:n seuraavaksi rahoituskehykseksi vuosille 2028–2034. Komissio ehdottaa rahoituskehyksen merkittävää rakenteellista yksinkertaistamista ja uudistamista. Ehdotus monivuotiseksi rahoituskehykseksi jakautuisi neljään pääotsakkeeseen nykyisen seitsemän sijaan, joista kolme vastaisi talousarviosta tuettavia unionin tärkeimpiä toiminta-aloja ja joissa keskitytään yhteisten poliittisten painopisteiden toteuttamiseen. Neljäs otsake kattaisi EU:n hallintomenot. Luonnonvarakeskus keskittyy tässä lausunnossaan maatalouspolitiikan rahoitukseen liittyviin kysymyksiin sekä koheesiorahoitukseen, jolla pyritään vähentämään alueiden välisiä kehityseroja.

2 Lausunto

Komission ehdotus monivuotiseksi rahoituskehykseksi tarkoittaa merkittävää periaatteellista rakennemuutosta EU:n maatalous- ja aluekehitysrahoitukseen. Aiemmin erilliset maatalous- ja koheesiorahastot yhdistetään uuteen kansalliseen ja alueelliseen kumppanuussuunnitelmaan [National and Regional Partnership Plan (NRPP)], josta rahoitetaan niin maatalous, aluepolitiikka, koheesio, nuorisotyöllisyys, ympäristö kuin osa ilmastotoimistakin. Suomelle tähän kokonaisuuteen on esitetty rahoitusta yhteensä 7,8 miljardia euroa. Koko unionin tasolla EU:n yhteiseen maatalouspolitiikkaan ”korvamerkittäisiin” lähes 300 miljardia euroa vuosille 2028–2034. Se tarkoittaa, että tätä vähemmän ei saa käyttää maataloustukivälineisiin, mutta enemmän saa. Suomen osuus maataloustuesta olisi komission tarkentaman esityksen mukaan 4,8 miljardia euroa, mikä sisältyy edellä mainittuun 7,8 miljardiin euroon.

Uudessa järjestelmässä jäsenvaltiot saavat merkittävästi enemmän joustavuutta: ne voivat räätälöidä omat NRP-suunnitelmansa kansallisten olosuhteiden mukaan. Tuo joustavuus on koko uudistuksen merkittävintä sisältöä. Komission ehdotuksen toteutuessa jäsenvaltiot päättäisivät mm. siitä, kuinka suuri osa rahoituksesta suunnataan maatalouteen ja kuinka paljon resursseja kohdistetaan maaseudun ja alueiden kehittämiseen, investointeihin ja ilmastokestäviin ratkaisuihin. Tämä voi puolestaan johtaa tukitasojen ja -ehtojen eriytymiseen eri jäsenmaissa.

Se, että yhteinen maatalouspolitiikka (CAP) ja koheesiopolitiikka sulautuvat samaan kansalliseen ja alueelliseen kumppanuussuunnitelmaan (NRP/NRPP), antaa jäsenmaille paljon enemmän liikkumatilaa kuin nykyjärjestelmä, jossa ohjelmat ja säännöt ovat erillisiä ja melko tiukasti määriteltyjä. Yhden suunnitelman sisällä voidaan esimerkiksi yhdistää maatalousrahoitusta ja aluekehitysrahoitusta yhteisiin toimenpiteisiin. Rahoitusta voidaan myös

suunnata varsin joustavasti sellaisille alueille, joilla on suurin tarve – esim. harvaan asutut alueet, suurten rakennemuutosten alueet tai maatalousalueet. Kansalliset erityispiirteet kuten Suomessa esimerkiksi pohjoinen ilmasto, pitkät etäisyydet, biotalouden merkitys voidaan nostaa vahvemmin politiikkatoimien keskiöön.

Rahastojen yhdistäminen johtaa toisaalta kansallisesti kovenevaan kilpailuun rahoituksesta. Kun CAP ja koheesiovarat ovat samassa kokonaisuudessa, eri hallinnonalat ja alueet kilpailevat samoista resursseista. Kansallisen suunnitelman laatiminen voi siten muuttua vaikeammaksi, kun eri sektorit ja alueet neuvottelevat yhdestä potista. Rahastouudistuksen onnistuminen riippuukin pitkälti siitä, miten jäsenvaltiot – kuten Suomi – pystyvät hyödyntämään lisääntynyttä joustavuutta ja samalla hallitsemaan sen tuomat riskit.

Koska Suomen EU:lta saamista jäsenmaksun vastineista maatalous muodostaa nykyisin lähes puolet, menestymisellä maatalous- ja aluekehittämisrahoituksessa on suora yhteys Suomen nettomaksuasemaan. Suomen EU-budjetin saannot kaudella 2021–2027 ovat yhteensä arviolta noin 13 miljardia euroa. Näistä yhteisen maatalouspolitiikan ja maaseudun kehittämisen arvioidut saannot muodostavat lähes 48 % (noin 6,2 miljardia euroa) sekä koheesiorahoitus 1,6 miljardia euroa. Komission ehdotuksen toteutumisen arvioidaan vähentävän Suomen saantoja maatalous- ja koheesiorahoituksen osalta samassa suhteessa kuin mitä EU-tason rahoitusta esitetään em. politiikka-aloilla vähennettävän eli noin 10-15 %.

Suomessa tukien merkitys maatalouden tulonmuodostuksessa on ollut selvästi suurempi kuin EU-maissa keskimäärin, sillä tuotantokustannukset ovat Suomessa luonnonolosuhteiden vuoksi markkinahintoja korkeammat. Maataloustuen avulla on pystytty EU-aikana turvaamaan suomalaisen maatalouden kilpailuedellytykset maan eri osissa ja tuotantosuunnissa. Vuonna 2024 vuosittaisten viljelijätukien kokonaismäärä oli Suomessa runsaat 1,7 miljardia euroa, mikä vastasi 28 % maatalouden kokonaistuotosta. Viljelijätuen kokonaismäärästä EU:n maksaman tuen osuus oli 750 milj. euroa eli 44 %. Kansallinen osuus oli puolestaan 970 milj. euroa.

3 Lausunnon tiivistelmä

Komission ehdotus vuosien 2028–2034 rahoituskehykseksi merkitsee suurta rakenteellista muutosta, jossa maatalous- ja koheesiorahoitus kootaan yhteen kansallisen ja alueellisen kumppanuussuunnitelman kautta. Tämä voi tuoda Suomelle mahdollisuuksia rakentaa entistä yhtenäisempiä strategioita maatalouden, maaseudun kehittämisen ja aluepolitiikan välille sekä hyödyntää joustavampaa rahoituksen kohdentamista. Samalla muutos kasvattaa kansallisen päätöksenteon merkitystä, koska eri hallinnonalojen ja alueiden intressit kohtaavat yhteisessä suunnitelmassa. Uudistuksen vaikutukset riippuvat siten pitkälti siitä, miten kansallinen valmistelu onnistuu sovittamaan yhteen erilaiset tavoitteet ja miten suunnitelmassa huomioidaan alueelliset erityisolosuhteet.

Jani Lehto

Johtaja, biotalous ja ympäristö

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 06.10.2025 klo 08:45:23.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat:
Jyrki Niemi
Jyrki Niemi, Jyrki Niemi

Liitteet:

Tiedoksi: